

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

پیکران

فضائل امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب علیہ السلام

در کتب عامه

پیکران، مجلہ علمی و ادبی، شمارہ ۱۰، سال ۱۴۰۲
پیکران، مجلہ علمی و ادبی، شمارہ ۱۰، سال ۱۴۰۲
پیکران، مجلہ علمی و ادبی، شمارہ ۱۰، سال ۱۴۰۲
پیکران، مجلہ علمی و ادبی، شمارہ ۱۰، سال ۱۴۰۲

تهیه و تنظیم: حیدری دولت آبادی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بیکران (فضائل امیرالمومنین علی ابن ابی طالب علیه السلام در کتب عامه)

نویسنده:

میثم حیدری دولت آبادی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	بیکران (فضائل امیرالمومنین علی ابن ابی طالب علیه السلام در کتب عامه)
۱۰	مشخصات کتاب
۱۰	سخنی کوتاه
۱۱	۱ - علی (علیه السلام) از دیدگاه ابوبکر
۱۱	حدیث ۱
۱۱	حدیث ۲
۱۲	حدیث ۳
۱۲	حدیث ۴
۱۲	۲ - علی (علیه السلام) از دیدگاه عمر بن الخطاب
۱۲	حدیث ۵
۱۳	حدیث ۶
۱۳	حدیث ۷
۱۳	حدیث ۸
۱۴	حدیث ۹
۱۴	حدیث ۱۰
۱۵	حدیث ۱۱
۱۵	۳. علی (علیه السلام) از دیدگاه عثمان بن عفان
۱۵	حدیث ۱۲
۱۶	۴. علی (علیه السلام) از دیدگاه معاویه بن ابی سفیان
۱۶	حدیث ۱۳
۱۶	حدیث ۱۴
۱۷	حدیث ۱۵
۱۷	حدیث ۱۶

۵. علی (علیه السلام) از دیدگاه سعد بن ابی وقاص ۱۷
- حدیث ۱۷.۱ ..... ۱۷
- حدیث ۱۷.۲ ..... ۱۸
۶. علی (علیه السلام) از دیدگاه عمرو بن العاص ۱۹
- حدیث ۱۸ ..... ۱۹
۷. علی (علیه السلام) از دیدگاه انس بن مالک ۲۰
- حدیث ۱۹ ..... ۲۰
- حدیث ۲۰ ..... ۲۰
۸. علی (علیه السلام) از دیدگاه عبدالله بن عمر ۲۱
- حدیث ۲۱ ..... ۲۱
- حدیث ۲۲ ..... ۲۱
۹. علی (علیه السلام) از دیدگاه زبیر بن العوام ۲۲
- حدیث ۲۳ ..... ۲۲
۱۰. علی (علیه السلام) از دیدگاه ابوهیره ۲۳
- حدیث ۲۴ ..... ۲۳
- حدیث ۲۵ ..... ۲۴
۱۱. علی (علیه السلام) از دیدگاه عایشه؛ دختر ابوبکر ۲۵
- حدیث ۲۶ ..... ۲۵
- حدیث ۲۷ ..... ۲۵
- حدیث ۲۸ ..... ۲۵
- حدیث ۲۹ ..... ۲۵
- حدیث ۳۰ ..... ۲۵
- حدیث ۳۱ ..... ۲۷
- حدیث ۳۲ ..... ۲۷
۱۲. علی (علیه السلام) از نظر عمر بن عبدالعزیز أموی (متوفی ۱۰۱ ه.ق) ۲۸
- حدیث ۳۳ ..... ۲۸

۲۹	.....	۱۳. علی (علیه السلام) در کلام احمد بن حنبل (۱۶۲-۲۴۱ ه.ق.)
۲۹	.....	حدیث ۳۴
۲۹	.....	حدیث ۳۵
۳۰	.....	۱۴. علی (علیه السلام) در کلام حاکم نیشابوری (متوفی ۴۰۳ ه.ق.)
۳۰	.....	حدیث ۳۶
۳۰	.....	۱۵. علی (علیه السلام) در نگاه امام محمد غزالی (۴۵۰-۵۰۵ ه.ق.)
۳۰	.....	حدیث ۳۷
۳۱	.....	۱۶. علی (علیه السلام) در نگاه زمخشری؛ محمود بن عمر بن احمد (۴۶۷-۵۳۸ ه.ق.)
۳۱	.....	حدیث ۳۸
۳۲	.....	۱۷. علی (علیه السلام) در کلام فخر رازی (متوفی ۶۰۶ ه.ق.)
۳۲	.....	حدیث ۳۹
۳۳	.....	حدیث ۴۰
۳۴	.....	حدیث ۴۱
۳۴	.....	حدیث ۴۲
۳۵	.....	۱۸. علی (علیه السلام) در نگاه ابن ابی الحدید (۵۸۵-۶۵۶ ه.ق.)؛ شارح نهج البلاغه
۳۵	.....	حدیث ۴۳
۴۱	.....	۱۹. علی (علیه السلام) در نگاه احمد شهاب الدین
۴۱	.....	حدیث ۴۴
۴۳	.....	۲۰. علی (علیه السلام) از نگاه دکتر محمد حسین ذهبی:
۴۳	.....	حدیث ۴۵
۴۳	.....	۲۱. علی (علیه السلام) از دیدگاه دیگر صحابه در کتب اهل تسنن
۴۳	.....	۱. علی (علیه السلام) از دیدگاه عبدالله بن عباس
۴۳	.....	حدیث ۴۶
۴۴	.....	حدیث ۴۷
۴۴	.....	حدیث ۴۸
۴۴	.....	حدیث ۴۹

حدیث ۵۰ ..... ۴۴

حدیث ۵۱ ..... ۴۶

حدیث ۵۲ ..... ۴۶

حدیث ۵۳ ..... ۴۶

حدیث ۵۴ ..... ۴۶

۲. علی (علیه السلام) از دیدگاه ابویوب انصاری ۴۶

حدیث ۵۵ ..... ۴۶

حدیث ۵۶ ..... ۴۹

۳. علی (علیه السلام) از نگاه ابوذر غفاری ۵۰

حدیث ۵۷ ..... ۵۰

حدیث ۵۸ ..... ۵۰

۴. علی (علیه السلام) از نگاه سلمان فارسی ۵۱

حدیث ۵۹ ..... ۵۱

۵. علی (علیه السلام) از نگاه ابوسعید خُدری ۵۱

حدیث ۶۰ ..... ۵۱

۶. علی (علیه السلام) از نگاه عمار بن یاسر ۵۱

حدیث ۶۱ ..... ۵۱

۷. علی (علیه السلام) از نگاه جابر بن عبدالله انصاری ۵۲

حدیث ۶۲ ..... ۵۲

حدیث ۶۳ ..... ۵۳

۸. علی (علیه السلام) از نگاه عبدالله بن مسعود ۵۳

حدیث ۶۴ ..... ۵۳

حدیث ۶۵ ..... ۵۴

حدیث ۶۶ ..... ۵۴

۹. علی (علیه السلام) از نگاه ابوالطفیل عامر بن وائله ۵۴

حدیث ۶۷ ..... ۵۴

۱۰. علی (علیه السلام) از نگاه ام سلمه ۵۵

حدیث ۶۸ ..... ۵۵

حدیث ۶۹ ..... ۵۵

درباره مرکز ۵۶

بیکران (فضائل امیرالمومنین علی ابن ابی طالب علیه السلام در کتب عامه)

مشخصات کتاب

سرشناسه: حیدری دولت آبادی ، میثم ۱۳۶۸

عنوان و نام پدیدآور: بیکران (فضائل امیرالمومنین علی بن ابی طالب علیه السلام از کتب عامه) / تهیه و تنظیم : میثم حیدری
دولت آبادی

مشخصات نشر: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

مشخصات ظاهری: ۴۲ص

فروست: (... کتب اهل سنت)

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول ، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق . -- فضائل -- احادیث

موضوع: احادیث اهل سنت -- قرن ۱۴

ص: ۱

سخنی کوتاه

بسم الله الرحمن الرحيم

با استمداد از حضرت فاطمه زهراء سلام الله عليها اين مجموعه مطالب گوهر بار را بنام بيكران در اختيار شما بزرگواران قرار مي دهم.

اين كتاب از سلسله روايات جمع آوري شده در باب فضائل مولاي متقيان اميرالمومنين عليه السلام در كتاب عامه (اهل سنت) مي باشد .

اميد است كه روز قيامت حضرت فاطمه زهراء سلام الله عليها اين حقير را مورد لطف خود قرار دهند.

حيدري دولت آبادي

۲۱ ماه مبارك رمضان ۱۴۴۱ ه ق

۲۶ ارديبهشت ماه ۱۳۹۹ ه ش

۱ - علي (عليه السلام) از دیدگاه ابوبكر

حديث ۱

۱ - رأي ابوبكر علياً عليه السلام فقال: «من سرّه أن ينظر الى أعظم الناس منزله من رسول الله صلى الله عليه وآله وأقربه قرابه وأعظم غناء عن نبيه، فلينظر الى هذا (علي)»؛ «روزي ابوبكر، علي عليه السلام را ديد و گفت: هر كس دوست دارد به مردی بنگرد كه نزد رسول خدا از عظيم ترين منزلت برخوردار است، و از نظر قرابت به آن جناب از همه نزديك تر و در بر طرف كردن حوائج و رفع نیازمندی مردم از پيامبر ۶ بيشتر بود به اين مرد نگاه كند.»

حديث ۲

۲ - جاء ابوبكر و علي عليه السلام يزوران قبر النبي صلى الله عليه وآله بعد وفاته بسّته ايام قال

ص: ۲

۱- . كنز العمال، ج ۶، ص ۳۳؛ الرياض، ج ۲، ص ۱۶۳؛ صواعق، ص ۱۰۶؛ المناقب للخوارزمي، ص ۱۶۱، ترجمه اميرالمؤمنين من تاريخ دمشق، ج ۳، ص ۷۰.

علی علیه السلام لأبی بکر؛ تقدم؛ فقال ابوبکر: ما كنت لا تقدم رجلاً سمعت رسول الله يقول: «علی منی بمنزلی من ربی» (۱)؛ ابوبکر و علی علیه السلام شش روز پس از رحلت پیامبر ۶ به زیارت آن حضرت آمدند. علی علیه السلام به ابوبکر فرمود: «جلو بیفت». ابوبکر گفت: من هرگز از مردی که از رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره اش شنیدم که می فرمود: «علی نسبت به من به منزله من است نسبت به خدا، جلوتر نمی افتم».

حدیث ۳

۳ - عن انس بن مالک قال: لما حضرت وفاه أبی بکر ... الی ان قال، قال ابوبکر: سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله يقول: «ان علی الصیراط لعقبه لا یجوزها احد الا بجواز من علی بن ابی طالب علیه السلام» (۲)؛ انس بن مالک روایت کرده است؛ ابوبکر در واپسین لحظات زندگی خود گفت: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «از صراط، عقبه ای (گردنه) است که کسی از آن نمی تواند عبور کند مگر این که از علی بن ابی طالب علیه السلام جواز عبور داشته باشد».

حدیث ۴

۴ - عن عائشه قالت: رأیت ابابکر یكثر النظر الی وجه علی. فقلت: یا أبت رائتک تكثر النظر الی وجه علی علیه السلام. فقال سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله يقول: «النظر الی وجه علی عباده» (۳)؛ عایشه گفت: ابوبکر را می دیدم که زیاد به صورت علی علیه السلام نگاه می کنی. گفت: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «نگاه کردن به صورت علی علیه السلام عبادت است».

۲ - علی (علیه السلام) از دیدگاه عمر بن الخطاب

حدیث ۵

- ۱

ص: ۳

۱- . ریاض النضره، ج ۲، ص ۱۶۳، ذخایر العقبی، ص ۶۴، الصواعق المحرقة، ص ۱۷۵.

۲- . مناوی کنوز الحقائق، ص ۴۲، تاریخ بغدادی، ج ۱۰، ص ۳۵۷، ذخائر العقبی، ص ۷۱.

۳- . المعجم الکبیر، ج ۱۸، ص ۱۱۰، المستدرک، ج ۳، ص ۱۴۱، مناقب علی بن ابی طالب علیه السلام ابن مغزلی، ص ۲۰۶، رقم ۲۴۴، تاریخ بغداد، ج ۲، ص ۵۱، المناقب للخوارزمی، ص ۳۶۱.

عن عمر بن الخطاب أنه قال: أشهد على رسول الله صلى الله عليه وآله لسمعته وهو يقول: «لو أن السماوات السبع وضعت في كفه ووضع إيمان على في كفه لرجح إيمان على عليه السلام»^(١).

ترجمه: «عمر بن خطاب از رسول خدا صلى الله عليه وآله نقل می کند که فرمود: «اگر تمامی آسمان ها و زمین در یک کفه ترازو و ایمان علی علیه السلام در کفه دیگر آن قرار گیرد ایمان علی سنگینی می کند.»

حدیث ٦

٢ - وعن عمر أنه قال: علي مولى من كان رسول الله صلى الله عليه وآله مولاه^(٢).

از عمر بن خطاب روایت شده است که گفت: «علی مولای هر کسی است که رسول خدا صلى الله عليه وآله مولای او بود.»

حدیث ٧

٣ - عن سالم قيل لعمر: أنك تصنع بعلي شيئاً ما تصنعه بأحد من اصحاب رسول الله. قال أنه مولاي^(٣).

حدیث ٨

٤ - عن أبي هريره قال: من صام يوم ثمانى عشره: من ذى الحجه، كتب له صيام ستين شهراً وهو يوم غدیر «خم» لما أخذ النبى صلى الله عليه وآله بيد على بن ابى طالب عليه السلام فقال: «ألست ولى ولى المؤمنین؟»

قالوا: بلى، يا رسول الله. قال صلى الله عليه وآله: «من كنت مولاه، فعلى مولاه»، فقال عمر بن الخطاب: بخ بخ لك يا بن أبى طالب أصبحت مولای و مولی کل مسلم «فأنزل الله اليوم أكملت لكم دينكم»^(٤).

ترجمه: «از ابوهریره روایت شده است که گفت: هر کس روز هیجدهم ذی الحجه را روزه بگیرد ثواب شش ماه روز برای او می نویسند و آن روز همان روز غدیر است که رسول خدا

ص: ٤

١- . رياض النضره، ج ٢، ص ٢٢٦، مناقب على بن ابى طالب ابن مغازلى، ص ٢٨٩، المناقب للخوارزمى، ص ١٣١، كفايه الطالب، ص ٢٥٨، موده القربى، ص ٢٥٤.

٢- . رياض النضره، ج ٢، ص ٢٢٦، مناقب على بن ابى طالب ابن مغازلى، ص ٢٨٩، المناقب للخوارزمى، ص ١٣١، كفايه الطالب، ص ٢٥٨، موده القربى، ص ٢٥٤.

٣- . الرياض النضره، ج ٢، ص ١٧٠.

٤- . ابن مغازلى، مناقب على بن ابيطالب، ص ١٨، رقم ٢٤ - شواهد التنزيل، ج ١، ص ٢٠٠ - المناقب للخوارزمى، ص ١٥٦ - تاريخ بغداد، ج ٨، ص ٢٩٠.

صلی الله علیه و آله دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود: «آیا من ولی و صاحب مؤمنان نیستم؟»

گفتند: بلی! یا رسول الله!

رسول خدا فرمود: «هر که من مولای اویم علی علیه السلام نیز مولای اوست».

عمر بن خطابن علی گفت: به به ای پسر ابی طالب! برای همیشه مولای «من» و مولای هر مسلمانی شدی.

سپس خدا در این رابطه این آیه ای را نازل کرد؛ «الیوم اکملت لکم دینکم..».

حدیث ۹

۵. قال عمر بن الخطاب: لقد أعطی علی بن ابيطالب ثالث خصال الآن تكون لی خصله منها أحبّ الی من أن اعطی حمر النعم. قیل ما هنّ یا أمیر المؤمنین. قال: تزویجه فاطمه بنت رسول الله صلی الله علیه و آله و سکناه المسجد مع رسول الله صلی الله علیه و آله یحلّ فیہ ما یحلّ له و الرأیه یوم خیبر (۱).

ترجمه: «عمر بن خطاب گفت: سه امتیاز به علی بن ابیطالب اعطا شده است که یکی از آنها برای «من» از تمامی نعمتهای ارزنده عالم گرانباتر است. پرسیدند آن سه امتیاز چیست؟ گفت: ازدواج او با فاطمه دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سکونت او در مسجد که در آن هر چه برای پیامبر حلال بود، برای او نیز حلال بود، حمل پرچم لشکر اسلام در روز خیبر».

لو لا علی لهلك عمر (۲)

مراجعه عمر در حل مشکلات دینی به علی علیه السلام و این سخن او مورد اتفاق همگان است که گفت:

اگر علی علیه السلام نمی بود، عمر هلاک می شد.

حدیث ۱۰

۷. اعوذ بالله من معضله لیس لها ابوالحسن (۳).

ترجمه: «به خدا پناه می برم از

ص: ۵

۱- . تاریخ اصبهانی، ج ۱، ص ۲۷۶ - المختصر من المختصر، ج ۲، ۳۳۲ - المناقب للخوارزمی، ص ۵۵.

۲- . الصواعق المحرقة، ص ۷۶ - الاستعاب، ج ۳، ص ۳۸.

۳- . الفصول المهمة، ص ۱۸ - تهذیب التهذیب، ص ۳۳۸ - اسد الغابه، ج ۴، ص ۲۲.

مشکلی که در حل آن علی نباشد».

حدیث ۱۱

۸. عن عمر قال: كنت أنا و ابو عبيده و ابوبكر و جماعه من اصحابه اذ ضرب رسول الله صلى الله عليه و آله منكب علي عليه السلام فقال: يا علي أنت اول المؤمنين ايماناً و اول المسلمين اسلاماً و أنت منى بمنزله هارون من موسى. (۱)

ترجمه: «عمر گفت: روزی «من» و ابو عبیده و ابوبکر و جمعی از صحابه نزد رسول خدا بودیم. او دست به شانه علی علیه السلام زد و فرمود: «ای علی! تو اول مؤمن و اول مسلمانی، تو نسبت به من مانند هارون نسبت به موسی هستی».

۳. علی (علیه السلام) از دیدگاه عثمان بن عفان

حدیث ۱۲

۱. عن محمّد بن يحيى بن حبان قال: كانت عند جدی حبان امرأتان، هاشمیه و الانصاریه؛ فطلق الانصاریه و هی ترضع فمّرت بها سنه ثمّ هلک عنها و لم تحضن فقالت: أنا أرثه لم احض فاخصمنا الی «عثمان بن عفان» فقاضی لها بالمیراث فلامت الهاشمیه عثمان فقال: هذا عمل ابن عمّک هو اشار علیاً بهذا؛ یعنی علی بن ابیطالب علیه السلام (۲)

ترجمه: «محمّد بن یحیی بن حبان گفت: جدم دو زن داشت. یکی هاشمی و دیگری انصاری؛ زن انصاری را طلاق داد، در حالی که بچه شیر می داد. یکسال گذشت؛ جدم فوت کرد. زن نامبرده مدعی شد که من هنوز همسر اویم، چون تا کنون حیض ندیده ام. این دو زن شکایت خود را نزد عثمان بردند. او حکم به نفع زن انصاری داد و زن هاشمی، عثمان را سرزنش کرد و او (عثمان) در جواب گفت: من از پسر عمویت علی نظر خواستم. به اشارت او چنین حکم کردم».

محبّ طبری در ذیل همین روایت آورده است:

فارتفعوا الی

ص: ۶

۱- .الریاض النضره، ج ۲، ص ۲۱۴.

۲- . موطاء امام مالک بن انس فی طلاق المریض، ص ۳۶ - سنن بیهقی، ج ۷، ص ۴۱۹ - ابن حجر الاصابه، ج ۸، قسم اول،

ص ۲۰۴ - الاستیعاب، ج ۲، ص ۷۶۴.

عثمان فقال: هذا ليس لي به علم فارتفعوا الي علم ٧ فقال علي عليه السلام تحلفين عند منبر النبي صلى الله عليه وآله أنك لم تحيض ثلاث حيضات و لك الميراث، فحلفت فاشركت في الارث(١)

ترجمه: «عثمان گفت: من حکم این مسئله را نمی دانم. شکایت خود را پیش سوگند یاد کنی در این مدت سه بار حیض ندیده ای مستحق ارث خواهی بود. زن سوگند خورد و در ارث شریک شد».

٤. علی (علیه السلام) از دیدگاه معاویه بن ابی سفیان

حدیث ١٣

١. عن ابی حازم قال: جاء رجلٌ الى معاویه فسأله عن مسأله فقال: سل عنها علی بن ابیطالب، فهو أعلم قال: یا امیرالمؤمنین جوابک فیها أحبّ الی من جواب علی علیه السلام. قال بسما قلت: لقد کرهت رجلاً کان رسول الله صلی الله علیه و آله یغزوه بالعلم غزواً و لقد قال له: أنت منی بمنزله هارون من موسی الا انه لانیبی بعدی و کان عمر اذا أشکل علیه شیء أخذ منه(٢)

ترجمه: «از ابی حازم روایت شده است که مردی نزد معاویه آمد و از او مسأله ای پرسید. معاویه گفت: از علی بپرس. مرد گفت: ای امیرالمؤمنین! جواب تو را بیشتر از جواب علی دوست می دارم. معاویه گفت: چه بد گفستی. از مردی کراهت ورزیدی که رسول خدا او را با علم بار آورده و درباره او فرمود: «نسبت تو به من به منزله هارون به موسی است جز این که پیامبر بعد از من نخواهد بود». برای عمر نیز هر وقت امری مشکل می شد از علی علیه السلام کمک می گرفت.

حدیث ١٤

٢. و کان معاویه یکتب فیما ینزل به لیسأل له علی بن ابیطالب، فلما بلغه قتله؛ قال: ذهب الفقه و العلم بموت ابن ابی

ص: ٧

١- .الریاض النضره، ج ٢، ص ١٩٧.

٢- .الریاض النضره، ج ٢، ص ١٥٩.

طالب. فقال له اخوه عتبه: لا يسمع هذا منك أهل الشام. فقال له: دعني عنك (١).

ترجمه: «معاويه مسائلی که برایش پیش می آمد می نوشت تا از علی علیه السلام بپرسد و چون شنید که او را کشتند، گفت: فقه و علم با مرگ پسر ابوطالب از میان رفت. برادرش عتبه به او گفت: اهل شام این حرف را از تو نشنوند؛ گفت: «رهايم کن».

حدیث ۱۵

۳. قال معاويه بن ابي سفيان و هو الذي كان يکنس بيوت الاموال و يصلّي فيها و هو الذي قال يا صفرا و يا بيضاء غرّی غیری و هو الذي لم يخلف ميراثاً و كانت الدنيا كلّها بيده الا ما كان من الشام (٢).

ترجمه: «معاويه گفت: علی کسی بود که انبار بیت المال را جارو می کرد و پس از تقسیم آن در آن نماز می خواند. او کسی بود که خطاب به زر و سیم گفت: غیر مرا فریب دهید. او کسی بود که میراثی از خود باقی نگذاشت با این که تمام دنیای اسلام جز شام در دست او بود.»

حدیث ۱۶

۵. علی (علیه السلام) از دیدگاه سعد بن ابی وقاص

حدیث ۱۷.۱

۱. عن عامر بن سعد بن ابی وقاص عن ابيه قال: أمر معاويه بن ابی سفيان سعداً فقال: ما منعك أن تسبّ ابا تراب؟ فقال: اما ما ذكرت ثلاثاً فألهن رسول الله صلى الله عليه و آله فلن اسبّه لان تكون لي واحده منهم أحبّ الي من حمرا النعم، سمت رسول الله صلى الله عليه و آله يقول له: و قد خلفه في بعض مغازيه (٣).

ترجمه: «عامر، پسر سعد بن ابی وقاص از پدرش سعد روایت کرده که گفت: معاويه بن ابی سفيان به سعد گفت: چرا به ابوتراب ناسزا نمی گویی؟ گفت: مادام که سه خبر را

ص: ۸

۱- الاستيعاب، ج ۲، ص ۴۶۳.

۲- ابن ابی الحديد، شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۷۰.

۳- صحيح مسلم، كتاب فضائل الهمايه؛ سنن ترمذی؛ ج ۲، ص ۳۰۰؛ مسند احمد بن حنبل، ج ۱، ص ۱۸۵؛ حصائص نسایی،

ص ۴ - مروج الذهب، ج ۳.

به یاد می آورم، که رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره او فرموده، دشمنانش نمی دهم. سه چیزی که اگر یکی از آنها درباره من فرموده بود از تمامی نعمت های دنیا بیشتر ارزشش می دادم:

الف. هنگامی که در یکی از غزوات او را جانشین خود کرده بود، فرمود: آیا راضی نیستی نسبت به من چون هارون نسبت به موسی باشی جز این که بعد از من پیامبری نخواهد آمد؟

ب. در روز خیبر فرمود: فردا حتماً پرچم را به دست مردی می دهم که خدا و رسولش را دوست دارد و خدا و رسولش هم او را دوست دارند و چون فردا شد من گردن کشیدم که شاید آن مرد من باشم. ناگهان فرمود: علی را نزد من بخوانید و چون او را آوردند آب دهان در چشم او انداخت و پرچم را به دست او داد و خداوند قلعه را برای او گشود.

ج. وقتی آیه «... قل تعالوا ابناؤنا و ابناؤکم...» نازل شد، رسول خدا، علی، فاطمه، حسن و حسین را صدا زد و فرمود: «بار الها! اینان اهل بیت من هستند.»

عسقلانی بعد از نقل این داستان از «مسلم» و «ترمذی» چنین می نویسد:

و این روایت از «ابی یعلی» به وجهی دیگر نقل شده که «سعد» به معاویه گفت: اگر اژه دو سره ای را بر سرم بگذارید که علی علیه السلام را سب کنم، هرگز این عمل را مرتکب نمی شوم. (۱)

حدیث ۱۷۰۲

۲. عن سعد بن ابی وقاص قال: عدم معاویه فی بعض حاجاته فدخل علیه سعد فذکروا علیاً فنال منه، فغضب سعد و قال: تقول هذا الرجل سمعت رسول الله

ص: ۹

۱- . عسقلانی، فتح الباری، ج ۸، ص ۷۶ - ترجمه امیرالمؤمنین من تاریخ دمشق، ج ۱، ص ۷۱ رقم ۱۱۰۲ - المطالب العالیه، ج ۴، ص ۶۴ حیاة الصحابه، ج ۲، ص ۴۳۵.

صلی الله علیه و آله یقول: «من کنت مولاه فعلی مولاه» و سمعته یقول: «انت منی بمنزله هارون من موسی الا انه لانی بعدی» و سمعته یقول: «لاعطین الزأیه الیوم رجلاً یحب الله و رسوله (۱)».

ترجمه: «سعد بن ابی وقاص روایت کرده است که معاویه در بعضی از سفرهای حج خود به مدینه آمد و سعد از او دیدن کرد. در آن جا صحبت از علی علیه السلام به میان آمد و معاویه از او بدگویی کرد. سعد خشمگین شد و گفت: درباره کسی حرف می زنی که من از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «هر که من مولای اویم علی مولای اوست» و شنیدم که می فرمود: «تو نسبت به من به منزله هارون برای موسی هستی، جز این که بعد از من پیامبری نخواهد آمد».

در جنگ خیبر شنیدم که می فرمود: «امروز پرچم را به مردی می دهم که خدا و رسول را دوست می دارد.»

۶. علی (علیه السلام) از دیدگاه عمرو بن العاص

حدیث ۱۸

۱. عن عمرو بن العاص قال: لما قدمت من غزوه ذات السلاسل و كنت أظن انّ لیس أحد أحبّ الی رسول الله صلی الله علیه و آله منی فقلت: یا رسول الله ای الناس أحبّ الیک؟ فذکر فی کتوز العمال اناساً (ای ان قال) عمرو بن العاص قلت: یا رسول الله فأین علی؟ فالتفت الی اصحابه فقال: انّ هذا لیسألنی عن النفس (۲).

ترجمه: «از عمرو بن عاص روایت شده که گفت: وقتی از غزوه «ذات السلاسل» برگشتم باخود می اندیشم که کسی نزد رسول خدا محبوبتر از «من» نیست. عرض کردم یا رسول الله چه کسی نزد شما از همه محبوبتر است.

در کتوز العمال افرادی

ص: ۱۰

۱- ابن ماجه، صحیح، باب فضل اصحاب رسول الله، ص ۱۲ - خصایص نسایی، ص ۴، با کمی تفاوت.

۲- کتوز العمال، ج ۶، ص ۴۰۰.

را نام برده تا آنجا که عمرو بن عاص می گوید: یا رسول الله چرا درباره علی حرف نمی زنی؟

رسول خدا رو به اصحاب کرد و فرمود: «این مرد را ببینید از جان من می پرسد؟»

۷. علی (علیه السلام) از دیدگاه انس بن مالک

حدیث ۱۹

۱. عن انس بن مالک قال: صعد رسول الله صلى الله عليه وآله المنبر فذكر قولاً كثيراً ثم قال: «این علی بن ابیطالب؟» فوثب اليه فقال: ها اناذا يا رسول الله. فضمَّه الى صدره وقبل بين عينيه وقال يا علي وصته معاشر المسلمين هذا اخي وابن عمي وختني هذا لحمي ودمي وشعري هذا ابو السبطين الحسن والحسين سيدى شبابا أهل الجنة(۱).

ترجمه: «انس بن مالک گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله بالای منبر رفت و سخنان زیادی گفت، و سپس فرمود: «علی بن ابیطالب کجاست؟ علی از جا برخاست و عرض کرد من اینجا هستم یا رسول الله صلی الله علیه و آله. پیامبر او را به سینه خود چسباند و میانه دو چشم او را بوسید و با صدای بلند فرمود: مسلمانان! این برادر من، پسر عم من و داماد من است. این گوشت من و خون و موی من است. این پدر دو سبط من حسن و حسین است که سید و آقای جوانان اهل بهشتند.»

حدیث ۲۰

۲. عن انس بن مالک قال: كنت عند النبي صلى الله عليه وآله فرأى علياً مقبلاً فقال: يا أنس قلت: لبيك قال: هذا المقبل حجتى على امتى يوم القيامة(۲).

ترجمه: «انس بن مالک می گفت: روزی در محضر پیامبر صلی الله علیه و آله بودم، همین که مشاهده کرد علی

ص: ۱۱

۱- ذخائر العقبی، ص ۹۲.

۲- ذخائر العقبی، ص ۷۷ - تاریخ بغداد، ج ۲، ص ۸۸ - مودّة القربی، ص ۲۴۸.

می آید، فرمود: «این شخصی که می آید در روز قیامت حجت «من» بر امت من است».

۸. علی (علیه السلام) از دیدگاه عبدالله بن عمر

حدیث ۲۱

عن ابن عمر قال: ان رسول الله صلى الله عليه و آله اخى بين اصحابه. فاخى بين ابوبكر و عمر و بين طلحه و الزبير و بين عثمان بن عفان و عبدالرحمن بن عوف، فقال علي عليه السلام: «يا رسول الله أنك قد اخيت بين اصحابك فمن اخي؟» قال رسول الله صلى الله عليه و آله: «اما ترضى يا علي أن أكون اخاك؟». قال ابن عمر و كان علي جلدأ شجاعاً فقال علي عليه السلام بلى يا رسول الله صلى الله عليه و آله فقال رسول الله صلى الله عليه و آله: انت اخي في الدنيا و الاخره (۱).

ترجمه: «ابن عمر روایت کرده است: رسول خدا در بین اصحابش پیمان برادری برقرار می کرد. عمر را با ابوبکر و طلحه را با زبیر و عثمان را عبدالرحمن برادر کرد. علی علیه السلام عرض کرد: «ای رسول خدا! میان اصحاب خود برادری برقرار کردی. پس برادر من کیست؟»

فرمود: «یا علی یا راضی نیستی که من برادر تو باشم؟». پس عمر گفت: علی مردی جدّ و شجاع بود. او گفت: بلی! ای رسول خدا صلی الله علیه و آله. حضرت فرمود: «پس تو در دنیا و آخرت برادر من هستی».

حدیث ۲۲

۲. عن ابن عمر قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه و آله في حجة الوداع و هو على ناقته فضرب علي منكب علي عليه السلام و هو يقول: اللهم اشهد اللهم قد بلغت هذا اخي و ابن عمي و صهري و ابو ولدي اللهم كب من عاداه في النار (۲).

ترجمه:

ص: ۱۲

۱- . مستدرک الصحيحین، ح ۳، ص ۱۴ - الریاض النضره، ج ۲، ص ۱۶۷.

۲- . کنز العمال، ج ۳، ص ۶۱ - ج ۶، ص ۱۵۴.

«از پسر عمر روایت شده که گفت: رسول خدا در حجه الوداع، در

حالی که بر ناقه ای سوار بود، به شانه علی زد و چنین فرمود: «بار الها! گواه باش من آنچه را که بر ذمه خود داشتم ابلاغ کردم، این برادر من، پسر عم و داماد و پدر فرزندان من است. خدایا دشمنانش را به رو در آتش افکن.»

۹. علی (علیه السلام) از دیدگاه زبیر بن العوام

حدیث ۲۳

ابوالاسود دوئلی می گوید: وقتی علی علیه السلام با سپاهیان به سپاه طلحه و زبیر نزدیک شد در آن هنگام «دو صف» در مقابل هم قرار گرفتند. علی علیه السلام سوار بر استر؛ پیش روی لشکر دشمن ایستاد و فرمود: «بگوئید زبیر نزد من آید».

زبیر را صدا زدند. نزدیک علی علیه السلام شد. حضرت فرمود: «ای زبیر! تو را به خدا سوگند می دهم هیچ یاد می آوردی آن روزی را که من و تو در فلان محل بودیم. رسول خدا صلی الله علیه و آله از ما دو نفر گذشت و به تو فرمود: «ای زبیر! آیا علی را دوست داری؟» و تو گفتی: «آیا پسرخاله و پسر عمه ام و کسی را که در دین من است دوست ندارم؟! آن گاه رو به من کرد و فرمود: «یا علی! آیا زبیر را دوست داری؟» عرض کردم: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله «آیا پسر عمه ام و کسی را که بر دین من است دوست ندارم؟». پس رو به تو کرد و فرمود: «آگاه باش ای زبیر! به خدا سوگند تو روزی بر روی علی شمشیر می کشی و در آن روز تو تجاوز کار و بر وی ستم خواهی داشت؟»

زبیر

ص: ۱۳

گفت: آری! به خدا سوگند یادم آمد و از آن روزی که از رسول خدا صلی الله علیه و آله این سخن را شنیدم تا امروز فراموشم شده بود و به خدا سوگند با تو جنگ نمی کنم.

پس زبیر به لشکرگاه خود برگشت. پسرش گفت چه خبر است؟ گفت: علی علیه السلام حدیثی را که «او» و «من» از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیده بودیم به یادم آورد. از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیده بودم که فرمود: «به خدا تو با او جنگ می کنی در حالی که ظالم بر او باشی» و اینک من از جنگ با او منصرف شده ام. عبدالله به پدرش گفت: آخر تو برای جنگ آمده ای؟ گفت: نه، من آمده ام میان مردم اصلاح کنم. اینک تو این کار را بکن. بگذار خداوند به دست تو مردم را اصلاح کند.

عبدالله گفت: حالا که سوگند خورده ای با او قتال نکنی، غلام خود را به عنوان کفاره آزاد کن و همین جا بمان تا اصلاح در میان امت به دست تو فراهم شود. همین که آتش شعله ور شد طرف اسب خود رفت و سوار بر آن شده و از معرکه قتال دور شد (۱).

۱۰. علی (علیه السلام) از دیدگاه ابوهریره

حدیث ۲۴

۱. عن داود بن یزید الاودی عن ابیه قال: دخل ابوهریره المسجد فاجتمع الیه الناس فقام الیه شاب فقال: انشذك بالله سمعت رسول خدا صلی الله علیه و آله یقول: «من کنت مولاه فعلى مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه» قال. فقال: انى اشهد انى سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله یقول: «من کنت مولاه فعلى»

ص: ۱۴

۱- . کنز العمال، ج ۶، ص ۸۲ - مستدرک الصحیحین، ج ۳، ص ۳۶۶ - اسد الغابه، ج ۲، ص ۱۹۹.

مولاه اللهم وال من والاه وعاد من عاداه(۱)».

ترجمه: «داود بن یزید از پدرش روایت کرده که گفت: ابو هریره داخل مسجد شد. مردم دورش را گرفتند آن وقت جوانی برخاست و گفت: تو را به خدا سوگند می دهم آیا از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیده اید که می فرماید: «هر که من مولای او هستم علی هم مولای اوست. بار الها! دوست دار کسی را که علی را دوست دارد و دشمن دار کسی را که او را دشمن داشته باشد.» ابوهریره گفت: شهادت می دهم که از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «من

کنت مولاه فعلى مولاه».

حدیث ۲۵

۲. عن ابی هریره قال: من صام یوم ثمانی عشره من ذی الحجه کتب له صیام ستین شهراً و هو یوم غدیر خم لما اخذ النبی صلی الله علیه و آله بید علی بن ابی طالب فقال: أأنت ولی المؤمنین قالوا بلی یا رسول الله قال: «من کنت مولاه فعلى مولاه...»(۲).

ترجمه: «ابو هریره گفت: هر کس روز هجدهم ذی الحجه را که همان روز غدیر «خم» است، روزه بگیرد، ثواب ۶۰ ماه روزه برایش می نویسد. رسول خدا صلی الله علیه و آله در همان روز دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود: «آیا من ولی مؤمنان نیستم؟» گفتند: بلی یا رسول الله! فرمود: «هر که من مولای او هستم علی نیز مولای اوست».

۲. عن ابی هریره قال: سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله یقول: «النظر الی وجه علی عباده»(۳).

ترجمه: «ابوهریره گفت: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود:

ص: ۱۵

۱- . هیشمی، مجمع الزوائد، ج ۹، ص ۱۰۵.

۲- . تاریخ بغداد، ج ۸، ص ۲۹۰.

۳- . تاریخ بغداد، ج ۳، ص ۵۱.

«نگاه به صورت علی عبادت است.»

۱۱. علی (علیه السلام) از دیدگاه عایشه؛ دختر ابوبکر

حدیث ۲۶

۱. اخرج الدیلمی عن عایشه انّ النّبی صلی الله علیه و آله قال: «خیر اخوتی علی و خیر

اعمامی حمزه و ذکر علی عباده»(۱).

ترجمه: «دیلمی از عایشه روایت کرده که رسول خدا فرمود: «بهترین برادرانم علی است و بهترین عموهایم حمزه و یاد علی عبادت است.»

حدیث ۲۷

۲. عن عروه عن عایشه قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله النّظر الی وجه علی عباده(۲).

ترجمه: «عروه از عایشه روایت می کند که پیامبر فرمود: «نگاه کردن به صورت علی عبادت است.»

حدیث ۲۸

۳. ابن ابی شیبیه به سند بسیار خوب و صحیح از عبدالرحمن بن ابزی روایت کرده که گفت: عبدالله بن بدیل بن ورقاء خزاعی در روزجمل خود را به «عایشه» رسانید، در حالی که عایشه هنوز در هودجش بود و به او گفت:

«یا امّ المؤمنین! آیا یادت هست که من بعد از قتل عثمان نزد تو آمدم و از تو پرسیدم بعد از عثمان به خلافت و امامت چه کسی تن در دهم؟ تو گفستی دست از علی علیه السلام بردار.»

عایشه سکوت کرد و چیزی نگفت. پس با برادرش «محمد» شترش را بند نهاده و پیاده اش کرده و او را نزد علی علیه السلام بردیم: «آن حضرت دستور داد خانه ای برایش اختصاص دهید(۳).»

حدیث ۲۹

۴. و قالت عایشه: «لما بلغها قتل علی علیه السلام لتصنع العرب ما شاءت فلیس لها احد ینهاها»(۴).

ترجمه: «هنگامی که خبر قتل علی علیه السلام به عایشه رسید گفت: حالا دیگر عرب هر کاری که می خواهد بکند؛ چون دیگر کسی نیست که جلو آنها را بگیرد.»

حدیث ۳۰

٥. عن عايشه قالت:

ص: ١٦

-
- ١- . الصواعق المحرقة، ص ٧٤، كنز العمال، ج ٦، ص ١٥٢، الاصابة، ج ٤.
  - ٢- . حليۃ الاولياء، ج ٢، ص ١٨٢.
  - ٣- . المعجم الكبير، ج ١٦، ص ١١٠، مستدرک الصحيحين، ج ٣، ص ٤١، تاريخ بغداد، ج ٢، ص ٥١.
  - ٤- . ابن عبدالبر، الاستيعاب، ج ٢، ص ٤٦٩.

قال رسول الله صلى الله عليه وآله لما حضرته الوفاة ادعوا الى حبيبي فدعوا له ابابكر فنظر اليه ثم وضع رأسه ثم قال: «ادعوا الى حبيبي فدعوا له عمر فلما نظر اليه وضع رأسه ثم قال: ادعوا الى حبيبي فدعوا له علياً فلما رآه ادخله معه في الثوب العذى كان عليه فلم يزل يحتضنه حتى قبض ويده عليه»^(١).

ترجمه: «عایشه گفت: هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله آخرین نفس هایش را می کشید، فرمود: «حبيب مرا نزد من بخوانید، رفتند ابوبکر را صدا زدند. رسول خدا صلی الله علیه و آله سر برداشت همین که او را دید، سر بنهاد و فرمود: حبيب مرا نزد من بخوانید. رفتند عمر را صدا زدند. باز رسول خدا صلی الله علیه و آله با دیدن او سر بنهاد و فرمود: حبيبم را نزد من بخوانید.»

رفتند علی علیه السلام را صدا زدند. رسول خدا همین که او را دید داخل بستر خود کرد و لحاف روی او انداخت و او را در آغوش گرفت؛ در حالی که دست به گردن علی داشت از دنیا رفت.»

حدیث ۳۱

۶. عن عایشه، سألت ای الناس احبّ الى رسول الله صلى الله عليه وآله قالت: فاطمه. فقيل من الرجال قال: زوجها ان كان ما علمت صواماً قواماً^(٢).

ترجمه: «از عایشه سؤال شد محبوب ترین مردم نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله چه کسی بود؟ گفت: فاطمه. گفتند: از مردان چه کسی؟

گفت: شوهرش. تا آن جا که می دانم او همواره روزه دار بود و به نماز مداومت داشت.»

حدیث ۳۲

۷. و عنها و قد ذكر عندها علی فقالت: «ما

ص: ۱۷

۱- . ذخایر العقبی، ص ۷۲، الرياض النضرة، ح ۲، ص ۱۸۰.

۲- . اسد الغابۀ، ج ۵، ص ۵۲۲، الصواعق، ص ۷۲، الرياض النضرة، ج ۳، ص ۱۱۵.

رأيت رجلاً أحبّ الى رسول الله صلى الله عليه وآله منه ولا امرأه أحبّ الى رسول الله من امرأته» (١)

ترجمه: «پیش عایشه صحبت از علی علیه السلام شد. گفت: من هیچ مردی محبوب تر از علی و هیچ زنی محبوب تر از همسرش فاطمه در نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله ندیدم».

۱۲. علی (علیه السلام) از نظر عمر بن عبدالعزیز أموی (متوفی ۱۰۱ ه.ق)

حدیث ۳۳

ابوالفرج اصفهانی به سند خود از عیسی بن عبدالله بن محمد بن عمر بن علی از یزید بن عیسی مورق روایت کرده است:

«در زمان خلافت عمر بن عبدالعزیز در شام بودم. در آن هنگام عمر در «خناصره» اقامت داشت و به غیر بومیها دویست درهم می داد. پیش او رفتم. دیدم، در حالی که عبایی از پشم بر دوش و لنگی بر پا دارد، بر مسند تکیه زده است، از من پرسید: تو اهل کجائی؟ گفتم: اهل حجاز هستم. پرسید از کجای حجاز؟ گفتم: از مدینه. پرسید: از کدام قبیله مدینه هستی؟ گفتم: قریش. گفت: از

کدام شاخه قریش؟ گفتم: از بنی هاشم. گفت: از کدام خانواده بنی هاشم. گفتم: «مولای من علی علیه السلام است» گفت: علی کیست؟! سکوت اختیار کردم دوباره پرسید: علی کیست؟! گفتم: پسر ابوطالب. در این هنگام عبا را کنار گذاشت و نشست. سپس دست بر سینه اش گذاشت و گفت:

«انا و الله مولی علی» ثم قال: اشهد علی عدد ممن ادرك النبی صلی الله علیه و آله یقول: «قال رسول الله من كنت مولاه فعلى مولاه»

ترجمه: «به خدا قسم من هم از موالیان علی هستم و افزود خدا را گواه می گیرم که از جماعتی از صحابه شنیدم می گفتند: رسول خدا

ص: ۱۸

صلی الله علیه و آله فرمود: «هر که من مولای اویم علی نیز مولای اوست».

سپس صدا زد: «مزامح» مأمور پرداخت کجاست؟ و از وی پرسید به امثال ایشان چند درهم می دهی؟ گفت: دویست درهم. دستور داد به او ۵۰ دینار به خاطر ولایتش علاوه بر دویست درهم به علی علیه السلام بدهد. پس از من پرسید آیا مقرر داری؟ گفتم: نه؛ دستور داد نام او را در لیست مقرر بگیریها ثبت کنید... (۱)

۱۳. علی (علیه السلام) در کلام احمد بن حنبل (۱۶۲-۲۴۱ ه.ق)

حدیث ۳۴

احمد بن حنبل، چهارمین مؤسس مذهب أهل

سنت، در بغداد چشم به جهان گشود و در همان شهر فوت کرده است. (۲)

۱. روی بسنده عن محمد بن منصور الطوسی، يقول: سمعت احمد بن حنبل يقول ما جاء لأحد من اصحاب رسول الله صلى الله عليه وآله من الفضائل ما جاء لعلی بن ابيطالب (۳)

ترجمه: «حاکم به سند خود از محمد بن منصور طوسی روایت کرد که می گفت: از احمد بن حنبل شنیدم که می گفت: هرگز احادیثی در فضل هیچ یک از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله به مثابه فضل علی علیه السلام وارد نشده است.»

حدیث ۳۵

۲. عن عبدالله بن احمد بن حنبل قال: كنت بين يدي ابي جالساً ذات يوم فجاءت طائفة من الكرخيين فذكروا خلافة ابي بكر و خلافة عمر بن الخطاب و خلافة عثمان بن عفان، فأكثروا و ذكروا خلافة علي بن ابيطالب عليه السلام و زادوا و طالوا فوضع ابي راسه اليهم فقال: يا هؤلاء قد اكثرتم

القول في علي عليه السلام و الخلافة و الخلافة و علي ان الخلافة لم تزين علياً بل علي زين الخلافة (۴)

ترجمه: «خطیب بغدادی به سند خود از عبدالله بن احمد حنبل نقل

ص: ۱۹

۱- ابن منظور، مختصر تاریخ دمشق، ج ۲۷، ص ۳۸۶، الاغانی، ج ۸، ص ۱۵۶.

۲- ابوزهره، محمد، تاریخ المذاهب الاسلامیة، ص ۱۶۰.

۳- مستدرک الصحیحین، ح ۳، ص ۱۰۷.

۴- بغدادی، تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۱۳۵.

می کند که می گفت: روزی در مجلس پدرم بودم که جمعی از مردم کرخ نزدش آمده درباره خلافت ابوبکر، عمر، عثمان و علی و حوادث و صحبت های بسیار طولانی به میان آوردند.

در پایان پدرم سرش را بلند کرد و گفت: درباره خلافت علی علیه السلام زیاد حرف زدید و آنچه مسلم است آن است که آن سه نفر با احراز پست خلافت آبرو برای خود کسب کردند؛ ولی علی با خلیفه شدنش به خلافت آبرو داد.»

خطیب بعد از نقل این جریان می نویسد: سیاری گفت: هنگامی که این حدیث را به یکی از شعیان گفتم در جواب گفت: نصف عداوتی که نسبت به احمد بن حنبل داشتیم به خاطر این حرفی که زده شد، از قلبم زدوده شد.

۱۴. علی (علیه السلام) در کلام حاکم نیشابوری (متوفی ۴۰۳ ه.ق)

حدیث ۳۶

محمد بن عبدالله نیشابوری مکنی به ابو عبدالله معروف به ابن البیع؛ فقیه، قاضی، محدث حافظ از بزرگان فقها و محدثین نیشابور است که در عصر خود امام أهل حدیث و تألیفاتش به تصدیق أهل فنّ در موضوع خود بی نظیر بود و او نخستین کسی است که علم درایه را وضع نموده است. (۱)

قال الحاکم فقد تواترت الاخبار أنّ فاطمه بنت اسد ولدت امیر المؤمنین علی بن ابی طالب فی جوف الکعبه (۲)

ترجمه: «حاکم گفت: به موجب اخبار متواتره فاطمه بنت اسد امیر المؤمنین علی بن ابیطالب را در داخل کعبه به دنیا آورد.»

۱۵. علی (علیه السلام) در نگاه امام محمد غزالی (۴۵۰-۵۰۵)

حدیث ۳۷

قال المناوی فی فیض القدر: ما هذا الفظه؛ قال الغزالی: قد علم الأوّلون و الآخرون أنّ فهم کتاب الله منحصر الی علم علی و من جهل ذلك فقد ضلّ عن الباب الّذی من ورائه یرفع الله عن القلوب الحجاب حتی تحقّق الیقین الّذی لا یتغیّر بکشف الغطاء (۳).

ص: ۲۰

۱- ابن خلکان، تاریخ، ج ۲، ص ۵۹ - ریحانة الادب، ج ۷، ص ۴۲۷.

۲- مستدرک الصحیحین، ج ۳، ص ۵۹ - ریحانة الادب، ج ۷، ص ۴۲۷.

۳- فیض القدر، ج ۳، ص ۴۶.

ترجمه: «مناوی در فیض القدیر می نویسد: غزالی گفت: متقدمین و متأخرین همه می دانند که فهم کتاب خدا منحصر به علم علی علیه السلام است و اگر کسی این حقیقت را نفهمیده باشد در خانه ای را که خدا از آن در پرده ها را از روی دلها بر می دارد، گم کرده است».

۱۶. علی (علیه السلام) در نگاه زمخشری؛ محمود بن عمر بن احمد (۴۶۷-۵۳۸ هـ-ق)

حدیث ۳۸

زمخشری از فحول علمای اهل سنت در فقه، حدیث، تفسیر، نحو، لغت و همچنین در علم بیان، بلاغت و ادبیات عرب استاد کل و مرجع فاضل بوده و او را فخر خوارزم می گفتند.

ایشان تألیفات زیادی دارد که هر یک از آنها در اثبات تبحر علمی او، برهان قاطعی است و از همه مشهورتر تفسیر «الکشاف عن حقایق التنزیل» است که از شهرت جهانی برخوردار و مرجع استفاده فحول است (۱).

قال الزمخشری فی الکشاف فی ذیل تفسیر آیه المباهله فی سوره آل عمران:

«فأتوا رسول الله صلى الله عليه وآله وقد غدا محتضناً الحسين ۷ آخراً بيد الحسن ۷ وفاطمة يمشى خلفه، وعلی خلفها و هو يقول اذاً أنا دعوت فآمنوا». فقال اسقف نجران: يا معشر النصارى انى لأرى وجوهاً لو شاء وان يزيل الله جبلاً من مكانه لا زاله فلا تباهلوا فتهلكوا.

ترجمه: «زمخشری در کشف در ذیل آیه مباهله در سوره آل عمران می نویسد:

رسول خدا صلی الله علیه و آله در روز مباهله، در حالی که امام حسن و او را در بغل و دست امام حسین را گرفته بود و حضرت فاطمه به دنبال او، وعلی پشت سر فاطمه حرکت می کردند، هنگامی که به قرار گاه مباهله نزدیک می شدند، رسول خدا به ایشان فرمود:

ص: ۲۱

«هرگاه من دعا کردم شما آمین بگوئید».

اسقف نجران همین که این وضع را دید گفت: ای نصارای نجران! من صورتهای و سیماهایی را می بینم که اگر از خدا بخواهند کوهی را از جای خود برکنند، این کار را نیز انجام می دهند. پس با آنان مباحله نکنید که هلاک می شوید.

زمخشری بعد از نقل این حدیث می نویسد:

«و فيه دليل لا شيء اقوى منه على فضل اصحاب الكساء و فقه برهان واضح على صحه نبوه النبی لانه لم يرو احد من موافق و لا مخالف انهم اجابوا الى ذلك».(۱)

ترجمه: «این آیه دلیل محکمی است بر فضیلت اصحاب کساء که هیچ دلیلی از چنین قوت برخوردار نیست و نیز دلالت واضحی بر صحت نبوت رسول خدا صلی الله علیه و آله دارد؛ چون احدی، از مخالف و موافق، روایت نکرده است که مسیحیان نجران مباحله را پذیرفته باشند».

۱۷. علی (علیه السلام) در کلام فخر رازی (متوفی ۶۰۶)

حدیث ۳۹

۱. فی ذیل تفسیر قوله تعالی: «أم حسبت أن أصحاب الكهف و الرقيم كانوا من آيتنا عجباً» قال و أما علی کرم الله وجهه فیروی ان واحداً من محبیه سرق و كان عبداً اسود فأتی به الی علی فقال له: أسرقت؟ قال: نعم، فقطع یده. فانصرف من عند علی علیه السلام فلقیه سلمان الفارسی و ابن الکواء فقال ابن الکواء: من قطع یدک؟ فقال: امیر المؤمنین و یعسوب المسلمین و ختن الرسول و زوج البتول.

فقال: قطع یدک و تمدحه؟! فقال: و لم لا امدحه و قد قطع یدی بحق و خلصنی من النار...».(۲)

ترجمه: «فخر رازی در ذیل آیه نهم سوره کهف می نویسد:

اما درباره علی «کرم الله وجهه» روایت شده است که یکی از دوستانش

ص: ۲۲

۱- . تفسیر کشاف، ج ۱، ص ۴۳۴.

۲- . التفسیر الکبیر فخر رازی، ذیل آیه ۹: سوره کهف (أم حسبت ان...).

که مرد سیاه چهره ای بود دزدی کرده بود. وقتی او را به حضورش آوردند پرسید: آیا دزدی کرده ای؟

گفت: آری! حضرت دستش را قطع کرد و آن مرد هنگام برگشت به سلمان فارسی و ابن الکوا خارجی و آشوب گر برخورد کرد. ابن الکوا پرسید: چه کسی دستت را برید؟

گفت: امیرالمؤمنین و پیشوای مسلمین، داماد رسول خدا و همسر فاطمه زهرا سلام الله علیها.

گفت: وای بر تو! دستت را قطع کرده است و این چنین به مدح و ثنایش پرداخته ای؟

گفت: چرا مدحش نگویم که او دست مرا به حق بریده و از آتش نجاتم داد.

هنگامی که سلمان این جریان را به علی علیه السلام گزارش داد، حضرت دستور داد و آن مرد سیاه را آوردند، حضرت دست خود را بر ساعد او گذاشت و با دستمالی دست و ساعد، او را بست و دعا خواند. بعد صدائی از آسمان شنیدم که دستمال را از روی دست او بردارید. همین که دستمال را برداشتیم، دیدیم دستش به اذن خدا بهبود یافته است.

حدیث ۴۰

۲. الفخر رازی فی تفسیر الکبیر فی ذیل تفسیر قوله تعالی: «تلك الرّسل فضلنا بعضهم علی بعض...» فی سوره البقره قال: روی أنّه قال (یعنی النّبی صلی الله علیه و آله) بعد محاربه علی علیه السلام لعمر و بن عبدود، کیف وجدت نفسک یا علی؟ قال: وجدتھا لو کان کلّ اهل المدینه فی جانب لقدرت علیهم... (۱)

ترجمه: «فخر رازی در تفسیر کبیر در سوره بقره آیه «تلك الرّسل فضلنا بعضهم علی بعض...» روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله از علی علیه السلام، بعد

ص: ۲۳

۱- . تفسیر فخر رازی، ذیل سوره بقره، آیه ۲۵۳.

از کشتن عمرو بن عبدود پرسید، یا علی در هنگام مبارزه با عمرو خود را چگونه دیدی؟

عرض کرد: در آن لحظه از چنان قدرتی برخوردار بودم که اگر تمامی اهل مدینه می خواستند با من درگیر شوند، بر همه آنها غالب می آمدم»

حدیث ۴۱

۳. در تفسیر کبیر ذیل سوره کهف آیه «أم حسبت أن أصحاب الكهف و الرقيم كانوا من آیتنا عجبا» ضمن بر شمردن دلایل امکان وقوع کرامات می نویسد:

به همین جهت می بینم هر کس علم به احوال عالم غیب بیشتر دارد، قلبی قوی تر و اعصابی شکننده تر ادرد و لذا علی بن ابی طالب «کرم الله وجهه» را می بینم که می فرماید: «به خدا سوگند درب خیبر را در آن حال با نیروی جسمانی از جایش بر نکندم بلکه با نیروی ربانی این کار را به انجام رساندم».

این قدرت و توان بدان جهت است که علی «کرم الله وجهه» در آن حال به کلی از عالم ماده و جسم منقطع شده بود و ملائکه نور عالم کبریایی را بر دلش تابانده و در نتیجه روح وی روحی قوی شبیه به ارواح ملکوتی شد و أشعه عالم قدس و عظمت در دلش تلالو کرد و قدرتی یافت که دیگران هرگز به چنین قدرتی دسترسی پیدا نمی کنند.

حدیث ۴۲

۴. فخر رازی در تفسیر کبیر (مفاتیح الغیب) ضمن سوره فاتحه در جهر واخفات «بسم الله الرحمن الرحيم» جهر را اختیار کرده و چند دلیل نیز بر آن اقامه کرده است: السابع ان الدلائل العقلیه موافقه لنا و عمل علی بن ابی طالب معنا و من اتخذ علیاً اماماً لدینه فقد استمسک بالعروه الوثقی

ص: ۲۴

ترجمه: «هفتم این که دلایل عقلی موافق ماست و عمل علی بن ابی طالب علیه السلام هم موید ما است؛ هر کس در دینش «علی» را امام خویش قرار دهد به دست آویز استوار محکمی چنگ زده است».

۱۸. علی (علیه السلام) در نگاه ابن ابی الحدید (۵۸۵-۶۵۶)؛ شارح نهج البلاغه

حدیث ۴۳

ابو حامد هبه الله بن محمّد بن أبی الحدید مدائینی از بزرگان علمای اهل سنت است. به طوری که معروف است در اصول مذهب اعتدال را برگزید و در فروع شافعی مذهب بوده است.

شرح نهج البلاغه او حاکی از موالات وی نسبت به مولای متقیان علی علیه السلام و خاندان رسالت است؛ به ویژه هزار فقره از احادیث و کلمات قصار علویه که بر شرح خود افزوده است، مؤید دیگر این قضیه است و برتر از همه قصائد، سبع علویه اوست که در فضایل و مدائح آن حضرت سروده است اما اگر بخواهیم همه قصائد و سخنانی را که ابن ابی الحدید در مدح مولای متقیان آورده است بیاوریم سخن به درازا می کشد و از تناسب بحث، که بنا بر اختصار است، خارج می شود.

به همین دلیل چند جمله از کلام او را در اینجا می آوریم:

فأَمَّا فضائله فأنّه قد بلغت من العظم والجلاله والانتشار والاستشهار مبلغاً يسمح معه التعرض لذكرها والتّصدي لتفصيلها فصارت كما قال ابو العينا لعبيدالله بن يحيى بن خاقان وزير المتوكل والمعتمد رائيتني فيما اتعاطى من وصف فضلك كالمخبر عن ضوء النهار الباهر والقمر الزاهر المذى لا يخفى على الناظر فايقت انى حيث انتهى بي القول منسوب الى العجز مقصّر عن الغابه فانصرفت

عن الثناء عليك الى الدعاء لك،

و وکلت الاخبار عنک الی علم الناس بک.

و ما اقول فی رجل اقرّ له اعداؤه و خصومه بالفضل و لم یکنهم جحد مناقبه و لا کتمان فضائله فقد علمت أنّه استولی بنو امیه علی سلطان الاسلام فی شرق الارض و غربها و اجتهدوا بکلّ حيله فی اطفاء نوره و التحریض علیه و وضع المعایب و المثالب له و لعنوه علی جمیع المنابر و توعّدوا مادحیه بل حبسوه و قتلوه و منعوا من روایه حدیث یتضمن له فضیله او یرفع له ذکراً حتی حظروا ان یسمی احد باسمه فما زاده ذلك الا رفعه و سمو او کان کالمسک کلما ستر انتشر عرفه و کلما کتم تزوع نشره و کالشمس لاتستر بالراح و کضوء النهار ان حجت عنه عین واحده ادرکته عیون کثیره»

ترجمه: «می گوید: چه گویم درباره مردی که دشمنانش به فضل او اقرار کردند و نتوانستند فضایل و مناقب او را کتمان کنند و معلوم است که بنی امیه با آن که مالک شرق و غرب عالم شدند و نهایت سعی و مکر در خاموش کردن نور او نمودند و احادیث بسیاری در مثالب و معایب او و نزدیکان او وضع کردند و بر منابر سب و لعن او نمودند و مداحان و شیعانش را زندانی و قتل و غارت نمودند و مردم را از روایت حدیثی که دلالت بر فضل و منقبت او کند اکیداً منع کردند تا آنجا که بر مردم حرام کردند که نام او را بر زبان برانند آنان هر چه بیشتر در این زمینه از خود سماجت نشان دادند همان اندازه نام او بلندتر و قدرش

ص: ۲۶

رفیع تر شد. مانند مشک که هر قدر آن را پنهان کنند بویش مخفی نماند و مثل آفتاب که به کفت دست پوشیده نشود و مانند روز روشن که اگر یک چشم آن را نبیند، چشمان زیادی آن را خواهد دید».

و قد عرفت ان اشرف العلوم هو العلم الالهی لانی شرف العلم بشرف المعلوم و معلومه أشرف الموجودات فکان هو أشرف العلوم و من کلامه اقتبس و عنه نقل و الیه انتهى و منه ابتداء...

ترجمه: «و تو می دانی که اشرف علوم علم خداشناسی است و هر که خدا را شناخته از او شناخته و چراغ هدایت از بیان او افروخته و راه خداشناسی به شمع کلام او روشن گشته و دست تعلیم او نور در دل‌های علما سرشته است.

معتزله، که اهل توحید و عدل و ارباب نظر و عقل و در این فن استاد جهانیانند، شاگردان او هستند و اشاعره نیز معلومات خود را از آن حضرت کسب نموده اند.

استاد مشایخ اشاعره و معتزله آن حضرت است و انتساب امامیه و زیدیه به آن حضرت ظاهر است».

و من العلوم: علم الفقه و هو اصله و اساسه و کل فقیه فی الاسلام فهو عیال علیه و مستفید من فقهه.

ترجمه: «از جمله علوم علم فقه است که آن حضرت اصل و اساس آن بوده و هر فقهی در اسلام عیال او بوده و از فقه او استفاده کرده است».

اما پیروان ابوحنیفه مانند؛ ابو یوسف و محمد و غیر اینها همه علم را از ابوحنیفه کسب کرده اند؛ اما شافعی فقه را از محمد بن

حسن آموخته و فقه او نیز به ابوحنیفه بر می گردد.

احمد بن حنبل نیز فقه را نزد شافعی فرا گرفته است که در نتیجه فقه او نیز به ابوحنیفه بر می گردد و ابوحنیفه فقه را از جعفر بن محمد ۷ آموخته است که جعفر بن محمد ۷ از پدرش. پس همه علوم به علی بر می گردد.

اما مالک بن انس، فقه را از ربیع فر گرفته و ربیع از عکرمه و عکرمه از عبدالله بن عباس و ابن عباس نیز از علی علیه السلام آموخته است.

فقه شافعی را از طریق مالک نیز می توان به علی علیه السلام بر گرداند؛ بدین ترتیب که فقه فقهای چهارگانه اهل سنت به علی منتهی می گردد؛ اما فقه شیعه که رجوع آن به علی روشن است. همچنین فقهای صحابه، مانند عمر بن خطاب و عبدالله بن عباس که مراجعاتشان به علی علیه السلام بسیار معروف است، از علی علیه السلام اخذ کرده اند اما منشأ علم ابن عباس که علی بوده بسیار روشن است؛ منشأ علم عمر، علم «علی» است؛ چون رجوع مکرر عمر به علی علیه السلام در بسیاری از مسائل مشکلی که در نزد همگان معروف است و اعتراف خودش که به طور مکرر می گوید: «لو لا- علی لهلك عمر» و «لابقیة لمعظله لیس لها ابوالحسن» و «لا یفتین أحد فی المسجد و علی حاضر»؛ روشن می کند که علم فقه به طور کلی به امام علی علیه السلام منتهی می شود.

از طریق عامه و خاصه وارد شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «اقضاکم علی (۱)» منظور از «قضا» همان علم فقه است. بنابراین علی علیه

ص: ۲۸

۱- سیوطی، جامع الصغیر، ج ۱، ص ۵۸.

السلام فقیه ترین صحابه هست.

باز هم روایت کرده اند؛ موقعی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله «علی» را برای قضاوت به یمن اعزام فرمود او را دعا کرد و گفت:

«اللهم اهد قلبه و ثبت لسانه»؛

ترجمه: «خدایا! قلبش را هدایت و زبانش را ثابت گردان».

علی علیه السلام فرمود: «فما شککت بعدها فی قضاء بین اثنین»؛ «پس از دعای پیامبر در داوری میان دو نفر هرگز به شک و تردید روبرو نشدم».

و من العلوم: علم تفسیر القرآن؛ و عنه أخذ و منه فرع و اذا رجعت الی کتب التفسیر علمت صحه ذلك لاین اکثره عنه و عن عبدالله بن عباس و قد علم الناس حال ابن عباس فی ملازمته له و انقطاعه الیه و انه تلمیذه و خریجه و قیل له: این علمک من علم ابی عمک؟ فقال: کنسبه قطره من المطر الی البحر المحيط.

ترجمه: «از جمله علوم، تفسیر قرآن است که به تمامی از علی علیه السلام مأخوذ است؛ چون ابن عباس، استاد مفسرین، اکثر این علم را از او گرفته است».

او شاگرد علی علیه السلام بوده است و از ابن عباس پرسیدند که علم تو با علم ابن عمّت چه نسبتی دارد؟ گفت: مثل قطره باران نسبت به دریای بی کران است».

و من العلوم: علم النحو و العربیه و قد علم الناس کافه أنه هو المذی ابتدعه و أنشاه و املی علی ابی الاسود الدوئلی جوامعه و اصوله من جملتها: الکلام کله ثلاثه اشیاء؛ «اسم» و «فعل» و «حرف».

و من جملتها تقسیم الکلمه الی «معرفه» و «نکره» و تقسیم

الاعراب الى «الرفع» و «النصب» و «الجر» و «الجزم»^(۱) و هذا يكاد يلحق بالمعجزات لان القوه البشريه لا تقى بهذا الحصر و لا تنحصر بهذا الاستنباط»

ترجمه: «از جمله علوم؛ علم نحو و ادبیات عرب است که همه می دانند، این علم را علی علیه السلام اختراع کرده است و ابوالاسود دوئلی آن را تدوین کرده است و اصول و قواعد آن را علی علیه السلام بیان فرموده است؛ از جمله کلام را بر سه نوع به عنوان «اسم» و «فعل» و «حرف» همچنان کلمه را به «معرفه» و «نکره» تقسیم نموده است و نیز اعراب را منحصر در «رفع» و «نصب» و «جر» و «جزم» دانسته است که این ابداع و ابتکار، بدون تردید، نوعی معجزه شناخته می شود؛ زیرا قدرت فکری بشر از تنظیم و ترتیب این امور عاجز است.

ابن ابی الحدید سپس راجع به کمالات و فضایل انسانی حضرت مانند شجاعت، سخاوت، عدالت، حلم، عفو، حسن خلق، زهد، تقوا، عبادت، فصاحت و بیان آن امام سخن به میان آورده و راجع به هر کدام نمونه هایی ذکر کرده و سرانجام می نویسد:

«چه بگویم!! در شأن مردی که در هدایت از همه مردم سبقت گرفته و زمانی که او به خدا ایمان آورده، همگان مشغول عبادت سنگها بوده اند و هیچ کس بر او در توحید سبقت نداشته، مگر رسول خدا صلی الله علیه و آله که رایت سبقت در عالم افراشته.»

اکثر اهل حدیث بر آنند که او در متابعت از رسول خدا صلی الله علیه و آله از همه مقدم است و به او ایمان آورده است چنان که علی علیه

ص: ۳۰

السلام خود فرموده است:

«انا الصّدیق الاکبر و انا الفاروق الأوّل أسلمت قبل الاسلام النَّاس و صلّیت قبل صلاتهم».

آنچه بیان شد، گوشه ای از فضایل آن حضرت اسم که اگر بخواهیم مناقب او را به تفضیل بیان کنیم، به کتاب ها و زمان های طولانی نیاز داریم. (۱)

۱۹. علی (علیه السلام) در نگاه احمد شهاب الدین

حدیث ۴۴

احمد شهاب الدین، مؤلف کتاب «توضیح الدلائل علی ترجیح الفضائل»، در این که علی در جمیع صفات شبیه و مانند پیامبر بوده می نویسد:

و لایخفی ان مولانا امیرالمؤمنین علیه السلام قد شابه النبی فی کثیر بل اکثر الخصال الرضیه و الافعال الزکیه و عاداته و عباداته و احواله العلیه و قد صحّ ذلك له بالاخبار الصحیحه و الاثار الصریحه و لایحتاج الی اقامه الدلیل و البرهان و لایفتقر الی الیضاح حجه و بیانا و قد عد بعض العلما بعض الخصال لامیر المؤمنین علی علیه السلام الی هو فیها نظیر سیدنا النبی الامّی.

ترجمه: «مخفی نماند که مولای ما امیرالمؤمنین علیه السلام در بیشتر اوصاف پسندیده و کردار پاک، عادات و عبادت و حالات به رسول اکرم ۶ شباهت دارد و این مطلب احتیاجی به دلیل و برهان و حجت و بیان ندارد».

برخی از آن خصال را که در آن شبیه پیامبر است را به اختصار می آوریم:

۱. نسب: در نسب علی مانند پیامبر است.

۲. طهارت:

نظیره فی الطهاره بدلیل قوله تعالی: «أما یرید الله لیذهب عنکم الرّجس اهل البیت و یطهرکم تطهیراً»

یعنی علی علیه السلام در طهارت و پاکی نظیر پیامبر است به دلیل آیه تطهیر که درباره پنج تن آل عبا نازل گردیده است».

۳. ولایت:

و نظیره فی

ص: ۳۱

الولاية بدليل قوله «انما وليكم الله ورسوله والذين آمنوا الذين يقيمون الصلوة و يؤتون الزكاة و هم راعون»

ترجمه: «نظير آن حضرت است در آیه مزبور از حیث ولایت بر امت به دلیل «انما وليكم الله» به اتفاق فریقین درباره علی علیه السلام نازل گردید است».

۴. نشر احکام:

و نظيره في الاداء و التبليغ بدليل الوحي الوارد عليه يوم اعطاء سورة براءة لغيره فنزل جبرئيل و قال لا يؤديها الا انت او هو منك فستعاديها منه فادهاها علي (رض) في الموسم»

ترجمه: «و نظیر آن حضرت است در اداء رسالت و تبلیغ دین به دلیل سوره براءة و نزول آن بر پیامبر خاتم».

حضرت آیه را به ابوبکر داد تا در موسم حج برای اهل مکه قرائت کند جبرئیل نازل شد و عرض کرد: او اداء رسالت نتواند مگر خودت یا کسی که از تو باشد. پس حضرت آیات سوره براءة را، به امر خدا، از ابوبکر گرفت و به علی داد تا در موسم اداء نماید».

۵. پیشوا:

نظيره في كونه مولى الامه بدليل قوله صلى الله عليه و آله: «من كنت مولاء فهذا علي مولاه».

ترجمه: «و نظیر آن حضرت است در ولایت بر امت به دلیل فرموده پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: «هر که من مولای او هستم علی هم مولای اوست».

۶. روح:

نظيره في مماثلة نفسيهما و ان نفسه قامت مقام نفسه و ان الله تعالى اجرى نفس عجلي مجرى نفس النبي صلى الله عليه و آله فقال: «و من حاجك فيه من بعد ما جئتك من العلم...»

ترجمه: «و

ص: ۳۲

نظیر آن حضرت است در همسان بودن نفس آن دو، و این که نفس علی علیه السلام قائم مقام نفس رسول خدا صلی الله علیه و آله است، چنان چه در آیه مباحله علی را به منزله نفس آن حضرت قرار داده است».

۷. شرافت و مقام:

و نظیره فی فتح بابہ فی المسجد کفتح باب رسول الله و جواز دخول المسجد جنباً کحال رسول الله صلی الله علیه و آله علی السواء.

ترجمه: «و نظیره آن حضرت است در فتح باب او به مسجد، مثل فتح باب رسول خدا و جواز عبور و مرور او از مسجد در حال جنابت مانند رسول خدا صلی الله علیه و آله».

۲۰. علی (علیه السلام) از نگاه دکتر محمد حسین ذہبی:

حدیث ۴۵

دکتر ذہبی، استاد دانشگاه الازھر و مؤلف کتاب التفسیر و المفسرون، در معرفی شخصیت علمی امام شیعیان امیر مؤمنان علی علیه السلام می گوید:

كان رضى الله عنه بجرأ في العلوم كان قوي الحجة، سيلم الاستنباط اوتى الحظ الاوفر من الفصاحة و الشعر، و كان ذا عقل، قضائي ناضج و بصيره نافذه الى بواطن الامور. كثيرا ما كان يرجع اليه الصحابه في فهم ما خفي و استجلاء ما اشكل (۱).

ترجمه: «علی دریای علم و استدلالش قوی و استنباطش درست و از فصاحت، خطابه و شعر بهره فراوان داشت. عقل قضائیش کامل بود و بصیرت نافذ به بواطن امور داشت و در موارد زیادی صحابه برای حل مشکل خود به او مراجعه می کردند».

۲۱. علی (علیه السلام) از دیدگاه دیگر صحابه در کتب اهل تسنن

۱. علی (علیه السلام) از دیدگاه عبدالله بن عباس

حدیث ۴۶

عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب، بکنی به «ابوالعباس» معروف به «ابن عباس» بنابر مشهور از اکابر صحابه و جد اعلای خلفای بنی عباس (متوفی ۶۸ ه.ق) است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه

ص: ۳۳

و آله درباره اش چنین دعا کرد:

«اللهم فقهه الدين و علمه التأويل» (۱).

و نیز در حق او گفت: «اللهم اعط ابن عباس الحكمة و في علمه التأويل» (۲).

حدیث ۴۷

۱. اخرج ابن عساكر عن ابن عباس قال:

«مانزل في أحد من كتاب الله تعالى مانزل في علي عليه السلام» (۳).

حدیث ۴۸

۲. اخرج الطبرانی و ابن ابی حاتم عن ابن عباس:

«ما نزل الله «يا ايها الذين آمنوا» إلما و علي اميرها و شريفها و لقد عاتب الله اصحاب محمّد في غير مكان و ما ذكر علياً الا بخير» (۴).

ترجمه: «خداوند در هیچ جای قرآن مجید مؤمنان را با «يا ايها الذين آمنوا» مورد خطاب قرار نداده مگر این که امیر و شریف آنها علی علیه السلام است؛ یعنی فرد کامل، کسانی اند که ایمان به علی علیه السلام آورده اند.

خداوند در قرآن به طور مکرر و در موقعیت های مختلف اصحاب پیامبر را مورد عتاب و سرزنش قرار داده ولی در همه جا از علی علیه السلام به خیر و نیکی یاد کرده است».

حدیث ۴۹

۳. سیوطی در درالمنثور در ذیل آیه «يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله و كونوا مع الصادقين» می نویسد:

اخرج ابن مردويه عن ابن عباس في قوله تعالى: «أتقوا الله و كونوا مع الصادقين» قال: مع علي بن ابيطالب عليه السلام (۵).

ترجمه: «ابن مردويه از ابن عباس روایت کرده است که او گفت: در این آیه، منظور از «صادقین» علی بن ابیطالب علیه السلام است».

روی بسنده عن ابن عباس قال: قال ابو موسى الاشعري انّ علي اول من أسلم مع رسول الله صلى الله عليه و آله (۶).

حدیث ۵۰

۵. عن ابن عباس انّ رسول الله

- ١- . ابن سعد، طبقات الكبرى، ج ٢، ص ٣٦٥.
- ٢- . همان.
- ٣- . سيوطي، تاريخ الخلفاء، ص ١٧١ و مختصر تاريخ دمشق، ج ١٨، ص ١١.
- ٤- . همان - المعجم الكبير، ج ١١، ص ٢٦٤ - المناقب للخوارزمي، ص ٢٦٦ - ذخائر العقبى، ص ٨٩.
- ٥- . سيوطي، تفسير الدر المنثور، ج ٣، ص ٢٩٠.
- ٦- . مستدرک الصحيحين، ج ٣، ص ٤٦٥.

صلی الله علیه و آله قال: من اراد أن ينظر الى ابراهيم في حلمه و الى نوح في حكمته و الى يوسف في جماله فلينظر الى علي بن ابي طالب عليه السلام (۱).

ترجمه: «ابن عباس می گوید: رسول خدا فرمود: هر که می خواهد به حلم ابراهیم، حکمت نوح و جمال یوسف بنگرد، علی بن ابي طالب را بنگرد».

حدیث ۵۱

۶. لو انّ الشجر اقلام و البحور مداد و الانس کتاب و الجنّ کتاب ما احصوا فضایل امیرالمؤمنین علی علیه السلام (۲).

حدیث ۵۲

۷. «و كان أوّل من أَسْم من النَّاس بعد خدیجه»؛ «او (علی) بعد از خدیجه اولین کسی بود که ایمان آورد».

حدیث ۵۳

۸. رسول خدا صلی الله علیه و آله جامعه خود را روی علی، فاطمه و حسنین انداخت و فرمود: «انما یرید الله لیذهب عنکم الرّجس أهل البيت و یطهرکم تطهیرا».

حدیث ۵۴

۹. قال ابن عباس، قال رسول الله صلی الله علیه و آله:

«من سبّ علیاً فقد سبّنی و من سبّ الله عزّوجلّ أكبه الله علی منخره» (۳).

ترجمه: «هر کس علی را ناسزا گوید، مرا ناسزا گفته، و هر کس مرا ناسزا بگوید خدا را ناسزا گفته؛ و هر کس خدا را ناسزا بگوید خدا او را در آتش دوزخ معذب خواهد کرد».

۲. علی (علیه السلام) از دیدگاه ابویوب انصاری

حدیث ۵۵

۱. عن علقمه و الاسود قالوا: آتینا با یوب الانصاری عند منصرفه من صفین فقلنا له: یا ابا ایوب انّ الله اکرّمک بنزول محمّد ۶ و بمجنّی ناقته تفضّلا من الله و اکراماً حتی اناخت ببابک دون النَّاس ثمّ جئت بسیفک علی عاتقک تضرب به أهل لا اله الا الله؟ فقال: یا هذا انّ الرّائد لایکذب

- ١- . رياض النضره، ج ٢، ص ٢١٨.
- ٢- . المناقب للخوارزمي، ص ٣٢ - كفايه الطالب، ص ٢٥٢ - موده القربي، ص ٢٤٩.
- ٣- . مستدرك الصحيحين، ج ١، ص ١٢١؛ مسند احمد حنبل، ج ٦، ص ٣٢٣.

أهله و أنّ رسول الله صلى الله عليه و آله امرنا بقتال ثلاثه مع على عليه السلام بقتال النّاكثين و القاسطين و المارقين فاما النّاكثون فقد قابلنا هم اهل الجمل طلحه و الزبير و اما القاسطون فهذا منصرفنا من عندهم يعنى معاويه و عمراً و اما المارقون منهم اهل الطرقات و اهل السعيفات و اهل النخيلات و اهل النهروانات و الله ما ادرى اين هم ولكن لا بد من قتالهم ان شاء الله قال: و سمعت رسول الله صلى الله عليه و آله يقول لعمار: «يا عمّار تقتلك الفئة الباغيه و انت اذ ذلك مع الحق و الحق معك يا عمّار بن ياسر ان رأيت علياً قد سلك وادياً سلك الناس وادياً غيره فاسلك مع على فانه لن يدليكَ فى ردّى و لن يخرجك من هدى، يا عمّار من تقلد سيفاً اعان به علياً على عدوه قلده الله يوم القيامة و شاحين من در، و من تقلد سيفاً اعان به عدو على عليه قلده الله يوم القيامة و شاحين من نار قلنا يا هذا حسبك رحمك الله حسبك رحمك الله. (۱)

ترجمه: «علقمه و اسود گفتند: بعد از آن که ابو ایوب انصاری از جنگ صفین برگشت و به دیدنش رفتیم و گفتیم: ابو ایوب! خدا تو را با سکونت رسول خدا در خانه ات، هنگامی که وارد مدینه شد و به زانو زدن شتر ایشان بر در خانه ات، تو را گرامی داشت. اکنون شمشیرت را بر دوش گرفته و آمده ای و «اهل لا اله الا الله» را آماج ضربات خود ساخته ای؟

ابو ایوب انصاری گفت: یک رهبر هرگز به پیروان خود دروغ نمی گوید؛ رسول خدا صلی الله

ص: ۳۶

۱- . تاریخ بغداد، ج ۱۳، ص ۱۸۷ - کنز العمال، ج ۶، ص ۱۵۵ - اسد الغابۀ، ج ۴، ص ۳۲.

علیه و آله ما را مأمور کرد با سه طائفه در رکاب علی علیه السلام بجنگیم:

ناکثین، قاسطین و مارقین.

اما ناکثان عبارت بودند از لشکر طلحه و زبیر که بیعت با علی را شکستند و جنگ جمل را راه انداختند.

قاسطین همین ها هستند که اینک از جنگ آنها بر می گردیم.

مارقین به خدا هنوز نمی دانم چه کسانی هستند و چه وقت با آنان خواهیم جنگید ولی نبرد با آنان نیز روزی اتفاق خواهد افتاد.

آنگاه گفت: من از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که به عمار می فرمود: «ای عمار! تو به دست جمعی یاغی و سرکش و ستمکار کشته می شوی و آن روز «حق» با «تو» و تو با حق خواهی بود.

ای عمار! هر گاه علی علیه السلام را دیدی که به راهی می رود، و تمام مردم به راهی دیگری، تو راه علی را بگیر که تو را به سوی هلاکت راهنمایی و از هدایت خارج نمی کند.

ای عمار! هر کس به قصد یاری کردن علی در مقابل دشمنانش شمشیر حمایل کند، خدا در روز قیامت دو شمشیر از دُر به او حمایل می کند و کسی که شمشیری بر ضد علی علیه السلام حمایل کند، خداوند در قیامت شمشیر از آتش به او حمایل می کند.

گفتیم: ابو ایوب! همین قدر کافی است. خدا تو را رحمت کند.»

حدیث ۵۶

۲. فقیه شافعی (ابن مغزلی) در کتاب «مناقب» از ابو ایوب انصاری چنین روایت می کند:

رسول خدا مریض بود و فاطمه برای عیادت بر او وارد شد و او را در نهایت ضعف و

ناتوانی دید و گریه سر داده و شک به رخسارش روان گردید.

پیامبر وقتی فاطمه را چنین دید دلداری داد و فرمود:

«یا فاطمه انّ الله اطلع الی الارض اطلاعه فاختر منها آباک فبعثه نبیاً ثمّ اطلع الیها ثانیه فاختر منها بعلک فاحی الی

فانکحته ایاک و اتخذته وصیاً اما علمت انّ لکرامه الله ایاک زوجک اعظم حتماً و اقدمهم سلماً و اعلمهم علماً فسرت بذلك فاطمه و استبشرت»^(۱).

ترجمه: «ای فاطمه علیها السلام! خدای تعالی نظری به سوی زمین انداخت پدر تو را برگزید و او را پیامبر خود قرار داد، دوباره بر زمین نظری انداخت شوهرت را برگزید و به من وحی کرد تا تو را به عقد او در آورم و او را وصی خود گردانیدم.

آیا نمی دانی که برای کرامت تو است که خدای تعالی تو را با عظیم ترین امت از نظر حلم و با سابقه ترین آنان از نظر اسلام و داناترین آنان از نظر علم تزویج کرد. با شنیدم سخنان پیامبر آثار سرور و خوشحالی در چهره فاطمه علیها السلام آشکار شد».

۳. علی (علیه السلام) از نگاه ابوذر غفاری

حدیث ۵۷

۱. عن ابی ذر قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله من اطاعنی فقد اطاع الله و من عصانی فقد عصی الله و من اطاع علیاً فقد اطاعنی و من عصی علیاً فقد عصانی^(۲).

حدیث ۵۸

۲. و عن ابی ذر قال: ما کنا نعرف المنافقین علی عهد رسول الله الا بثلاث:

بتکذیبهم الله و رسوله و التّخلف عن الصلوه و بغضهم علی بن ابیطالب^(۳).

ترجمه: «ابوذر غفاری گفت: در زمان رسول اکرم منافقان را به سه چیز می شناختم:

۱. با تکذیب خدا و

ص: ۳۸

۱- . خوارزمی، مناقب، ص ۶۳؛ مناقب ابی المغازلی، ص ۱۰۱.

۲- . حاکم، مستدرک الصحیحین، ج ۳، ص ۱۲۱.

۳- . الرياض، النظرة، ج ۳، ص ۱۹۰ - مودة القربی، ص ۲۵۷ - تلخیص المستدرک، ج ۳، ص ۱۲۱.

رسولش.

۲. تخلف از نماز.

۳. عداوت با علی علیه السلام.

۴. علی (علیه السلام) از نگاه سلمان فارسی

حدیث ۵۹

۱. قال رجل لسلمان: ما أشدَّ حبِّكَ لعلی علیه السلام: قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله يقول:

«من أحبَّ علياً فقد أحبَّني و من ابغض علياً فقد ابغضني(۱)».

ترجمه: «مردی به سلمان فارسی گفت: این همه علی را دوست می داری؟»

فرمود: از رسول خدا شنیدم که می فرمود:

«هر کس علی را دوست بدارد مرا دوست نداشته، و هر کس علی را دشمن بدارد، مرا دشمن داشته است».

۵. علی (علیه السلام) از نگاه ابوسعید خُدَری

حدیث ۶۰

۱. عن ابی سعید خُدَری قال: لما نصب رسول الله صلى الله عليه وآله علياً يوم «غدیر خم» فنادى له بالولاية، هبط جبرئیل علیه بهذه الآية: «اليوم أكملت لكم دينكم(۲)».

ترجمه: «ابو سعید خُدَری گفت: وقتی رسول خدا در روز غدیر «خم» علی را به مقام ولایت نصب فرمود، جبرئیل از آسمان فرود آمد و این آیه را با خود آورد؛

«اليوم أكملت لكم دينكم...».

۶. علی (علیه السلام) از نگاه عَمّار بن یاسر

حدیث ۶۱

۱. عن عَمّار بن یاسر يقول: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله

يقول لعلی علیه السلام: «يا علی طوبی لمن احبَّك و صدق فيك و ويل لمن ابغضك و كذب فيك(۳)»

ترجمه: عمّار یاسر می گوید: از رسول خدا شنیدم که به علی علیه السلام می فرمود:

«یا علی! خوشا به حال کسی که تو را دوست داشته و نسبت به تو صداقت پیشه کند. وای به حال کسی که تو را دشمن داشته و نسبت به تو نفاق بورزد.»

۷. علی (علیه السلام) از نگاه جابر بن عبدالله انصاری

حدیث ۶۲

۱. عن جابر بن عبدالله قال: كنّا عند النّبي صلی الله علیه و آله فأقبل علی علیه السلام فقال النّبي صلی الله

ص: ۳۹

۱- . هیشمی، مجمع الزوائد، ج ۹، ص ۱۱۳.

۲- . سیوطی، الدر المنثور، ذیل آیه.

۳- . مستدرک الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۵، تاریخ بغداد، ج ۲، ص ۲۱۵.

عليه و آله: «و الّذى نفسى بيده انّ هذا و شيعة هم الفائزون يوم القيامة» فنزلت: «انّ الذين آمنوا و عملوا الصّالحات اولئك هم خير البريه». فكان اصحاب النّبي اذا أقبل على عليه السلام قالوا: جاء خير البشر (١)

ترجمه: «ابن عساكر از جابر بن عبدالله

روایت کرده است:

در محضر رسول خدا صلى الله عليه و آله بودیم که علی علیه السلام از راه رسید، رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود: «قسم به [آن خدایی که جانم در دست اوست، تنها این مرد و شیعیانش در روز قیامت رستگارند».

به همین جهت اصحاب رسول خدا صلى الله عليه و آله هر وقت علی علیه السلام را می دیدند به یکدیگر می گفتند: «خیر البریه» آمد.

حدیث ۶۳

۲. عن جابر بن عبدالله قال: انّ علیاً حمل باب خيبر يوم افتتاحها و أنّهم جربوه بعد ذلك فلم يحمله الا اربعون رجلاً (٢)

ترجمه: «جابر بن عبدالله گفت: «علی علیه السلام در جریان جنگ خيبر همان روزی که دژ محکم آن را گشود و درب خيبر را از جا بلند کرد و پس از آن سنگینی آن «در» را سنجیدند کمتر از چهل نفر نتوانستند آن را از زمین حرکت دهند».

۸. علی (علیه السلام) از نگاه عبدالله بن مسعود

حدیث ۶۴

۱. عن عبدالله بن مسعود قال قلت يا رسول الله الا تستخلف ابابكر فأعرض عني فرأيت أنّه لم يوافقه فقلت: يا رسول الله صلى الله عليه و آله ألا تستخلف عمر؟ فأعرض عني فرأيت أنّه لم يوافقه فقلت: يا رسول الله الا تستخلف علياً؟ قال: «ذلك و الّذى لا اله الا هو أن بايعتموه و اطعتموه ادخلكم الجنة» (قال رواه الطبراني (٣))

ترجمه: «عبدالله بن مسعود در آخر روایتی که در

ص: ۴۰

۱- . سیوطی الدر المنثور، ذیل آیه کنوز الحقائق، ص ۹۲.

۲- . تاریخ بغداد، ج ۱۱، ص ۳۲۴، میزان الاعتدال، ج ۲، ص ۲۱۸.

۳- . هیشمی، مجمع الزوائد، ج ۸، ص ۳۱۴، هیشمی این روایت را به طبری نسبت داده است.

آن اسلام آوردن جنیان را ذکر می کند، می گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله ضمن سخنانش به من فرمود: «أجل من نزدیک شده».

عرض کردم: این رسول خدا صلی الله علیه و آله آیا ابوبکر را خلیفه خود نمی کنی؟ از من روی برگردانید. فهمیدم که با این امر موافقت ندارد. عرض کردم عمر چطور؟ باز از من روی برگرداند.

پرسیدم: ای رسول خدا صلی الله علیه و آله علی علیه السلام را جای خود نمی نشانی؟ فرمود: «به خدایی که معبودی جز او نیست خلافت حق اوست اگر با او بیعت نموده و اطاعتش کنید همه شما را داخل بهشت می کند».

حدیث ۶۵

۲. عن ابن مسعود قال: قرأت علی رسول الله صلی الله علیه و آله سبعین سوره و ختمت القرآن علی خیر الناس علی بن ابی طالب علیه السلام (۱).

ترجمه: «ابن مسعود گفت: هفتاد سوره از قرآن را نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله خواندم و حفظ کردم و بقیه را نزد بهترین مردم «علی» بن ابی طالب علیه السلام به پایان بردم».

حدیث ۶۶

۳. ابونعیم عن ابن مسعود قال: انّ القرآن أنزل علی سبعة أحرف؛ منها حرف الّا و له ظهر و بطن وان علی بن ابی طالب عنده منه الظاهر و الباطن (۲).

ترجمه: «قرآن بر هفت حرف نازل شده و برای هر کدام از آنان ظاهر و باطن است و علم ظاهر و باطن تمامی آنها پیش علی بن ابی طالب است».

۹. علی (علیه السلام) از نگاه ابوالطفیل عامر بن وائله

حدیث ۶۷

عن ابی الطفیل قال: شهدت علیاً یخطب و هو یقول: «سلونی فوالله لا تسألونی عن شیء الا اخبرتکم و سلونی عن کتاب الله فوالله ما من

ص: ۴۱

۱- . همان.

۲- . ترجمه الاتقان، ج ۲، ص ۵۸۹، التفسیر و المفسرون، ج ۱، ص ۹۰.

آیه الا و انا اعلم ابلیل نزلت أم بالتَّهَار، ام فی سهل ام فی جبل»(۱)

ترجمه: «ابو طفیل گفت: علی را دیدم که سخنانی می کرد و می گفت: «از من پرسید. پس به خدا سوگند که چیزی من نمی پرسیدی مگر این که درباره آن به شما خبر دهم و از من درباره کتاب خدا سوال کنید که به خدا سوگند هیچ آیه ای نازل نشده مگر این که من می دانم در شب نازل شده یا در روز، در بیابان فرود آمده یا در کوه.»

۱۰. علی (علیه السلام) از نگاه ام سلمه

حدیث ۶۸

۱. عن ام سلمه قالت: اشهد انی سمعت من رسول الله صلی الله علیه و آله یقول: «من احب علیاً فقد احبنی و من احبنی فقد احب الله و من ابغض علیاً فقد ابغضنی و من ابغضنی فقد ابغض الله»(۲)

ترجمه: «ام سلمه گفت: خدا را گواه می گیرم که از رسول خدا شنیدم، که فرمود: «هر کس علی علیه السلام را دوست بدارد در حقیقت خدا را دوست داشته و هر کسی علی علیه السلام را دشمن بدارد مرا دشمن داشته و هر کس مرا دشمن بدارد خدا را دشمن داشته است.»

حدیث ۶۹

۲. عن مولی ابی ذر قال: دخلت علی ام سلمه فراءيتها تبکی و تذكر علیاً علیه السلام و قالت: سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله یقول: «علی مع الحق و الحق مع علی و لن یفترقا حتی یردا علی الحوض یوم القیامه»(۳)

ترجمه: «ابن ثابت، مولای ابوذر، گفت: برام سلمه وارد شدم و دیدم گریه می کند و نام علی علیه السلام را بر زبان می راند. و می گوید: از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود: «علی با حق است و حق با علی است و آن دو یک لحظه از هم جدا نمی شود تا درحوض کوثر به من ملحق شوند.»

ص: ۴۲

-
- ۱- ترجمه الاتقان فی علوم القرآن، ج ۲، ص ۵۸۹، التفسیر و المفسرون، دکتر محمد ذهبی، ج ۱.
  - ۲- الجوهره فی نسب علی، ص ۶۶، المعجم الکبیر، ج ۱، ص ۳۱۹، الریاض النضره، ج ۳، ص ۱۲۲.
  - ۳- تاریخ بغداد، ج ۱۴، ص ۳۲۱.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

